

Takana sata Skeptikkaa – ja lähes 25 vuotta

”Ensin pelotti, sitten nauratti, nyt oksetti.”

— RISTO K. JÄRVINEN —

SKEPTIKKO 1/2024 oli sadas Skeptikko, jonka päätoimittajana olen ollut. ”Juhlaa” vietetään vasta tässä lehdessä, koska laskin väärin. Minua ei aikaan valittu päätoimittajan pestiin matemaattisten kykyjeni tähden. Minut valittiin, koska muita hakijoita ei tietääkseni ollut.

Ensimmäinen päätoimittamani lehti oli numero 1/2000. Neljän lehden vuosivauhdilla sadas lehti olisi ollut numero 4/2024, mutta se olikin jo kolme numeroa aikaisemmin, koska vuosina 2009-2011 lehti ilmestyi viisi kertaa vuodessa. Neljän numeron tahtiin palattiin 2012, jolloin lehden painopinta-ala kasvoi, kun Skeptikko alkoi ilmestyä A4-koossa ja kokonaan nelivärisenä.

Olen pyytänyt tähän lehteen päätoimittaja-aikaani arvioivan artikkelin Skepsiksen perustajajäseneltä toimittaja **Matti Virtaselta**, jonka kannustus oli tärkeää varsinkin alkuaikoina, kun lehtiä yritin parhaani mukaan raapia kasaan. Saatoin myös luottaa siihen, että ansaittua kritiikkiäkin häneltä tulee.

Lisäksi haastattelin uudelleen miestä, joka ensimmäisessä numerossani lähes 25 vuotta sitten kertoi olleensa tallomassa paljon huomiota saaneita viljakuvioita Etelä-Suomen peltoihin. Tässä lehdessä hän ensimmäisen kerran paljastaa itsensä ja astuu kaapista ulos.

Tätä juttua varten kävin läpi kaikki sata toimittamaani lehteä ja valitsin viisi juttuani, jotka ovat jääneet eriyistä mieleeni.

JÄNNITTÄVIN HAASTATTELU

2/2001: Nils Mustelinin haastattelu. Vuonna 2004 kuollut Nils Mustelin oli ja on edelleen tunnetuin skeptikko Suomessa. Jännitin todella paljon syvästi arvostamani Mustelinin haastattelua, joka tehtiin vanha-aikaisesti vastakkain istumalla ja sanelukoneeseen keskustelu nauhoittamalla. Kaikki meni kuitenkin hyvin: Mustelin oli täydellinen herrasmies, joka muistaakseni vieläpä maksoi lounaamme Makkaratalon Omenapuuravintolassa Helsingissä.

Skeptikot muistavat perustajajäsenensä ja entisen puheenjohtajansa mm. sporalogian keksijänä. Astrologialle irvailevan sporalogian mukaan raitiovaunujen sijainti reiteillään ihmisen syntymähetkellä vaikuttaa hänen luonteeseensa määrättyillä tavoilla. Erityisesti mi-

nua jännitti esittää Mustelinille kuvaideani: Mitä jos hän liftaisi raitiovaunun kyytiin rautatieaseman edessä? Mustelin suostui muitta mutkitta, ja liftauskuva päätyi lehden kanteen. Lehti oli omistettu kokonaisuudessaan 70 vuotta elokuussa täyttävälle Mustelinille.

Minulla oli kunnia haastatella, tällä kertaa sähköpostitse, myös Nilsin tytärtä, lääketieteen tohtori **Linda Mustelinia** lehden 2/2017 ”Minä, skeptikko”-palstalle. Liikutuin, kun hän kirjoitti, että oli 20-vuotias, kun hänen isänsä kuoli. ”Se on elämäni tähän asti suurin suru ja menetys. Vielä nykyäänkin minulle usein tulee mieleen jokin ajatus, jonka haluaisin isän kanssa jakaa tai kysymys, jonka haluaisin hänelle esittää.” Haastattelun yhteydessä julkaisin Mustelinien kotialbumista neljä kuvaa, jotka Linda auliisti antoi Skeptikon käytettäväksi.

ESIKUVAN KOHTAAMINEN

4/2003: James Randi Suomessa. Maailman kuuluisin skeptikko, amerikkalainen taikuri James Randi valloitti yleisönsä ja minut luennoidessaan täydelle salille Skepsiksen tilaisuudessa tiedekeskus Heurekaassa Tikkurilassa. Olin juuri aloittanut stand up -harrastuksen ja Randin yleisöä naurattanutta esitystä seurattessani haaveilin, että joskus minäkin osaisin tehdä hänen laillaan huumoria huuhaa-asioista. Randi kuoli 2020, minä teen edelleen komiikkaa jopa ammatikseni, mutta edelleenkin setissäni ei ole yhtään Skepsiksen toimialaan liittyvää juttua.

Näin Randin Suomessa myös myöhemmin. Skeptikossa 3/2010 kerroin, kuinka hän oli mukana Skepsiksen järjestämässä homeopaattisessa itsemurhassa Hakaniemen torilla ja referoin hänen saman illan luentoaan Helsingin yliopiston Porthanian tupaten täynnä olleessa isossa salissa.

Viimeisen kerran näin Randin 2015, jolloin hän luennoi *Think Helsinki, Think* -tapahtumassa Savoy-teatterissa, jonne liput maksoivat 50 euroa. Silloin jo 86-vuotiaana skeptikon jutut ja tempot olivat samoja kuin ennenkin, mutta vähän jo väsyneitä. Tempu, jossa tikkuaskin piti nousta kämmenselällä ”itsestään” pystyyn, jopa epäonnistui.

Kertaakaan Randin kolmen vierailun aikana en sa-

James Randi Think Helsinki, Think -tapahtumassa Savoy-teatterissa 2015.

nonut hänelle sanaakaan. Mahdollisuuksia oli, mutta en saanut suutani auki. James Randi pääsi luonnollisesti Skeptikon 2/2015 kanteen.

10 000 EURON HAASTE

4/2009: Paranormaali ilmiö? Keski-ikäinen mieshenkilö osallistui Skepsiksen silloin 10 000 euron haasteeseen tuottaa valvotuissa olosuhteissa paranormaali ilmiö. Hän väitti, että hänellä on kyky lähettää kuvia tai sanoja telepaattisesti ihmisten mieleen. Skeptis oli luvannut suorittaa hänelle yksinkertaisen esitentin. Jos testi onnistuu, mies voi myöhemmin osallistua varsinaiseen, paljon tiukemmin kontrolloituun haasteeseen.

Olin paikalla tarkkailemassa testiä, ja tein siitä jutun joulukuun Skeptikkoon. Koehenkilön tehtävä oli lähettää viisi isosta joukosta valittua kuvaa vastaanottajille viereiseen huoneeseen. Kun tulokset tarkastettiin, havaittiin ettei koehenkilö ollut saanut välitettyä yhdellekään vastaanottajalle yhtään oikeaa kuvaa.

Mikä teki minuun vaikutuksen, oli skeptikoiden asiallinen ja vakava suhtautuminen koehenkilöön ja myös koehenkilö itse, joka uskoi vahvasti kykyihinsä ja teki toisissaan työtä. Hän vapisi ja hikoili niin, että t-paidan selkät ja kainalot kostuivat. Kun kuva viimein oli vahvasti hänen mielessään, hän lähetti sen toiseen huoneeseen päätään eteenpäin voimakkaasti heilauttamalla.

Epäonnistumisen syyksi hän selitti yliyrittämistä, liian vähäistä treenausta, tekniikan pettämistä, jännittämistä, väsymystä, liiallista tupakanpoltoa ja henkilökoh-

taisia asioita. Uskoa kykyynsä hän ei menettänyt, koska osumia oli kuitenkin arkielämässä aikaisemmin tullut.

PERFORMANSSI ÄLLÖTTI

3/2017: Annoin tartuttaa itseeni ebolaviruksen.

Kuvittelin, että mitä oudoimpia hoitoja, kuten Karjala takaisin -kasvohoitoa tarjonnut *Anu's Spa* on hyvä, skeptinen vitsi, joten ilmoittauduin heidän ryhmähoitopäiväänsä Helsingin Vallilassa. Tallensin salaa illan kulun kännykän ääninauhuriin.

Osallistujat otti vastaan lähihoitajaopiskelija **Mira**, joka tarjosi tasapainottavaa vettä. Maljakossa oli vihreitä lehtiä ja kivi, joka Miran mukaan oli tuotu Botswanan Kitumi-luolasta, ebolan syntysijoilta. Hän esiintyi niin vakavasti ja vakuuttavasti, että pelästyin. Mitä jos kyseessä ei olekaan vitsi? Mitä jos olen saapunut vapaaehtoisesti jonkun hullun lahkun koekaniiniksi?

Seuraavaksi **Barbra Ala-Härkki** kertoi kehittämästään ainutlaatuisesta terapiasta, joka tunnetaan nimellä *Viruloginen immuniteettia vahvistava infektiohoito VIVIH*, jota tulisimme kohta saamaan. Menetelmässä asiakkaaseen ruiskutetaan pieniä, tarkoin valittuja määriä joko *Ebola Zaire* tai *Ebola Sudan* -virusta. Tämä filovirusiin kuuluva erittäin tappava virus saa pieninä määrinä aikaan ihmeitä. Kaikki mahdolliset taudit paranevat. Hoidon jälkeen asiakas saa myös täyden immuniteetin kaikkia maailmassa vaikuttavia vaarallisia tauteja vastaan.

Hoidon esittelyn jälkeen meille tarjottiin laihaa vihanneskeittoa. Lautasillemme sopan sekaan spruutattiin

injektioruiskulla ebolaviruksia.

Ilta ”huipentui” yllättävään performanssiin. Pöydälle nostettiin astia, johon pursotettiin valkoista mönjää. Puisilla tikuilla kaivettiin näytteitä toisen hoitajan mustasta kielestä ja toisen jalkapohjista, jonka jälkeen samoilla tikuilla sekoitettiin astiassa lilluvaa mönjää. Toinen hoitaja kyykistyi selin huoneen nurkassa ja virtsasi pesuvatiin, jonka keltainen sisältö kaadettiin mönjän sekaan. Toinen hoitaja ronkki nenästään räkää ja housuistaan ulostetta, myös ne lisättiin astiaan. Lopuksi Ala-Härkin hameen alta vedettiin käytetty tamponi, josta puristettiin verta mönjän joukkoon.

Aluksi minua oli pelottanut, sitten naurattanut, nyt oksetti.

Kun jälkepäin kyselin Anu's Spa'sta lisätietoja, he kertoivat avoimesti, että ”hoitola” kehitettiin vastapainoksi tai kommentiksi tosielämän hyvän olon Spa-keskuksille, joiden tarjoamat kristalliterapiat, soivat kulhot, enkeliterapiat ja muut ”vaihtoehtohoidot” ovat täysin absurdeja ja myös kohtuuttoman kalliita. ”Mitäpä jos hyvän olon sijaan tarjotaankin pahaa oloa?”

Näytin projektille isoa peukkuja. Anu's Span henkilökunta päätyi lehden kanteen.

PÄÄDYIN PÄÄUUTISIIN

2/2022: Ryhdyin puhelinennustajaksi. Kun *Red Hat Holdings Ltd* kertoi netissä etsivänsä ennustajia ja selvänäkijöitä, päätin kokeilla, onko paatuneella skeptikolla mahdollisuus saada firmasta töitä. Kerroin, että nimeni on **Ukko Kalevi** ja valehtelin hakemuksessani näin:

”Minulla on selvänäkemisen lahja. Pystyn sekä intuitiivisesti että korttipakan avulla katsomaan ihmistä pitkänkin matkan päästä, vaikka toiselta puolen maapalloa. Pystyn tuntemaan hänen energiansa ja näkemään hänen elämänpolkunsa, niin menneen kuin tulevan. Kutsumukseni on auttaa ihmisiä, jotka ovat avoimia otamaan vastaan henkimaailman johdatusta.”

Hakemukseeni olin hakenut vaikutteita ”oikeiden” meedioiden mainoksista.

Tulin valituksi. Ennen kuin aloitin työt, opiskelin ammatin Google-opistossa lukemalla Ylen artikkelin yhdeksän vuoden takaa: *Voiko kuka tahansa ryhtyä uskottavaksi ennustajaksi?* Artikkelin kertoi **Richard Wisemanista**, joka on ennustajia tutkinut Hertfordshiren yliopiston psy-

RISTO K. JÄRVINEN

Anu's Spa osoittautui naurettavaksi, pelottavaksi ja oksettavaksi, mutta edulliseksi pahoinvointikeskukseksi.

UKKO KALEVI Uudenmaan

Ukko Kalevin kyyt ovat perittyjä, sukupolvelta toiselle. Hänellä on vuosien kokemus ja hän on empaattinen, suora ja avarakatseinen. Ukko Kalevi on tarkka ja kokenut tietäjä: myös lehdistä on raportoitu ihmisten saamista avusta ja kasittämättömistä osumista. Soita Ukko Kaleville nyt. Ukko Kalevi 208.

SOITA ENNUSTAJAJÄSENI
0700-80000
Valitse neuvontatuntaja 208

2,95 €/MIN + PVM
PALVELUMME OVAT
LAATUVARMISTETTUA

”Hei! Olen Ukko Kalevi. Olen tietäjä – äänikuninikin. Katson menneisyyttäsi, nykyisyyttäsi, mutta ennen kaikkea tulevaisuuttasi. Autan sinua löytämään ratkaisun ongelmiisi. Intuition valineina käytän muun muassa kanaavointia, kortteja, luuta, kiveä ja pyhiä tekstejä. Niin kuin lukemattomat asiakkaani ja aikasemmin, myös sinä tulet hämmästyttämään siitä, miten väittämäsi asiat selkenevät ja kuinka valoa tunnelin päässä alkaa välittömästi pilkottaa. Soita, niin katsotaan yhdessä, mitä voimme hyväksesi tehdä. Terveisin, Ukko 208.

KIELET JOITA PUHUN

Ukko Kalevia ei oikeasti ollut. Tyttärenti muokkasi Ukko Kalevin potretin vanhasta valokuvastani.

kologian professori. Tutkimusten pohjalta Wiseman kertoi löytäneensä joukon tekniikoita, joilla voi vakuuttaa toisen omista yliluonnollisista kyvyistään.

Puheluita tuli kolmen kuukauden aikana kerran tai kaksi päivässä, usein ei yhtään. Yhteensä vastasin 53 puheluuja ja olin puhelimesta noin neljä tuntia. Alussa päivitystini kymmenenkin tuntia päivässä, lopussa tuskin olenkaan, kun ihmisten huijaaminen oli alkanut hävettää liikaa. Eräänä päivänä huomasin, että olin saanut potkut. Kukaan ei kysellyt perääni, kukaan ei soittanut motiivointipuhelua. Ukko Kalevin sivut vain hävisivät netistä.

Mediahuomiolla mitattuna tämä oli menestynein juttuni Skeptikossa koskaan. Pääsin televisioon, kun Ylen Puoli seitsemän -ohjelma kävi kotonani kuvaamassa lähes viiden minuutin pätkän ohjelmassa esitettäväksi. Ohjelmaa seurasi artikkeli Ylen sivuilla: ”Kun korona vei työt, skeptikko pestautui ennustajaksi.”

Pääsin jopa pääuutisiin. Meinasin laskea alleni, kun 25.9.2022 aivan yllättäen näin kuvani uutisten lopussa ja kuulin, kuinka **Jussi-Pekka Rantanen** sanoi nimeni. Koko kymmenen sekuntia kestävä urani kohokohta kuului näin: ”Ja vielä tällainen vähän erikoisempi aihe. Stand up -koomikko Risto K. Järvisen keikat peruuntuivat koronan vuoksi. Järvinen omaksui Ukko Kalevin persoonan ja ryhtyi puhelinennustajaksi, pilke silmäkulmassa. Mutta muun muassa näitä aiheita osoitteessa yle.fi.”

Lehdet netissä: skeptis.fi/SkeptikkoLehdet

RISTO K. JÄRVINEN

Hengen ja tiedon messuilla 2014 tuli selväksi, etteivät skeptikot ole tervetulleita kaikille osastoille.